

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół
(fond) 5.

REKOPISY BIBLIOTEKI ZNIO

960. „List do generała Bounoparty” 1797. Tłumaczenie na język polski wraz z komentarzami.
Pocz. XIX w. K. 7.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

080

ЛВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМ. В. СТЕФАНИКА АН УРСР

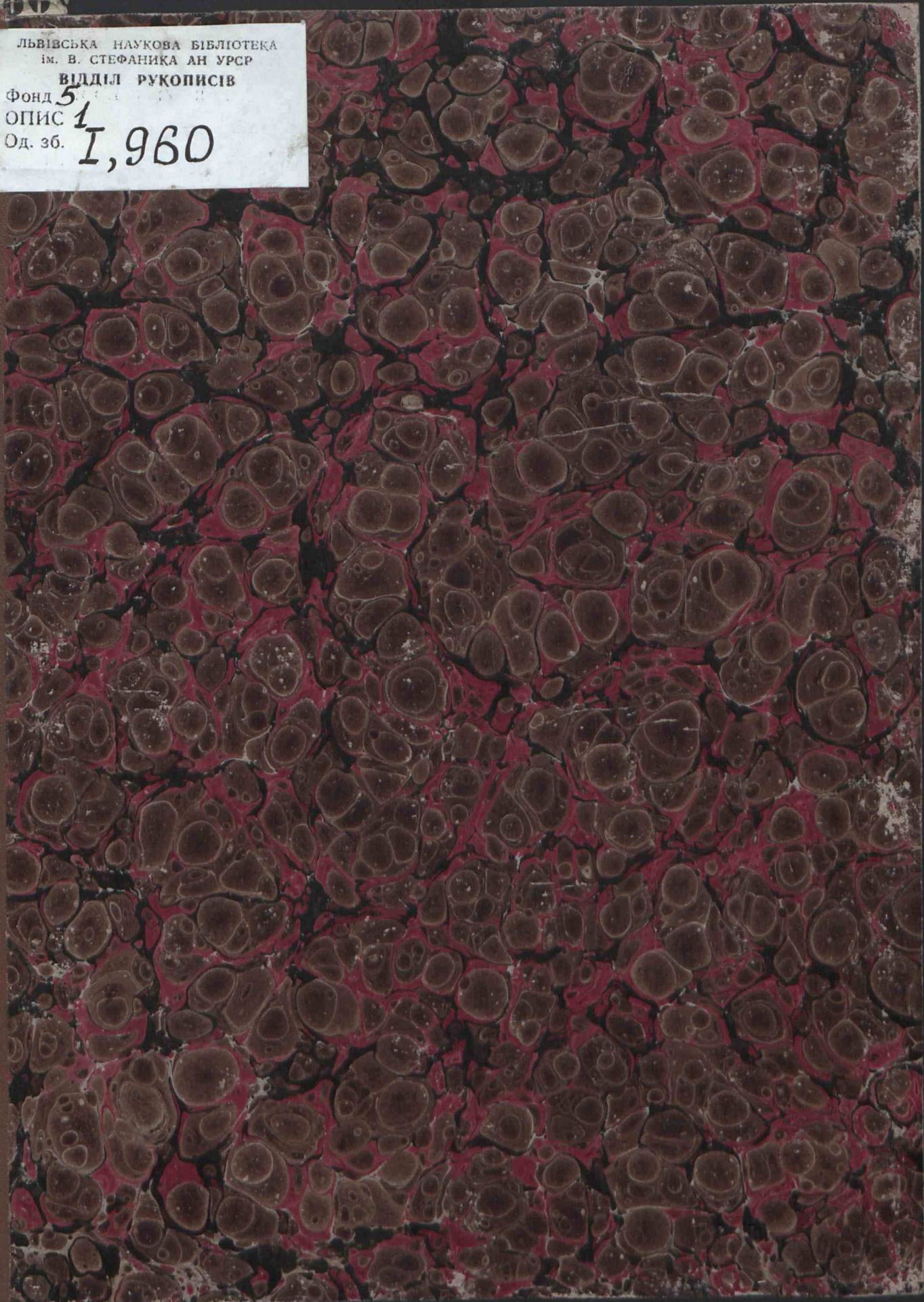
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Фонд 5

ОПИС 1

Од. зб.

I, 960

N^o Inu 960.

1.

Wiednym posiedzeniu w Danzku przed wyprawą Bonaparty do Egiptu, ten list po francuzku napisany dostal mu się być w ręce, i zrobił w nim tak wielkie wrażenie, że przytomni w owym miejscu przez długi czas pomieszanie i walkę roznych uczuciow na jego twarzy widzieli. Przeraził on się zapewnie swemi wielkimi błędami, otwarcie mu w tym małym piśmie wystawionemi, a których te skutki niedawno przypędziły go z Egiptu do Francji. Moment terazniejszy, na którym spoczywają ważne wypadki, moment iakgdyby zmowionych z sobą zwycięstw wszystkich armii francuzkich otrziera znowu Bonaparte w naszej części świata za niedbane już raz pole do nabycia prawdziwej sławy, naprawieniem błędów przez niego i poprzedniay Dyrektoriat popelnionych. Nie potyczki nie bitwy militarnie na czas przewagi Zwycięzcy Stanowiający, ale zupełne pobicie nieprzyjaciela wolności ustata zatorzenie rzeki, pospolitey. W wojnie o Prawa Otcowiska niechaj ich obrony zawsze o tym pamiętaią że iak woda z ogniem tak Despotyzm z Republika niemom nigdy zgodzić się niemożę. Jeżeli wielcy wojownicy czasow naszych przekonają się o tej prawdzie na ten czas po wojnie pełney dla ludow nauki i wydalącej wyrok ostateczney na ich przeciwnikow nastąpi: powszechny pokoy zatorony na niewzruszonych zasadach rozumu i Sprawiedliwosci; wtedy Seniusz Historyi pocieszony zwycięzskich Republikanow powrotem do praw, drugiego celu, wydrze z swey kieszki brydkie karty na których są zapisane traktat w Campo-Formio i dyplomatyczne w Paskach umowy.

List do Generata Bonaparty.

Przez pewna, że nie jesteś pospolitym otcowiskiem. Nakazę ci się pochwały, ale też i prawdę, nakazę ci powiedzieć. Wielu innych wysuwa w Mitologii i Historii godnego ciebie narwiska. Diora naszych Litwanow nie są dość szybkie, aby za pedem zwycięzstw twoich pospieszyć mogły. Ogłoszono ci Bohaterem, polbratem, adem naszego wieku i zjawieniem mającym zadrzewiać naszą potomność. Codzien nasi prawodawcy i młodzi i starsi rozszerzają

się na trybunach z długimi na cześć twoją pochwałami: a ty z wy-
sokiego twojego tryumfalnego wozu wiggasz w siebie te wszystkie kadid-
ta i niezdajesz się byćż niemi upoionym. Ta trzeźwość jest bardzo
chwała w Wołowniku, który w roku swego ledwie do trzeciego
do chodź krzyżyka. Alexander wielki zmarł w trzydziestym
trzecim roku życia swego, nie rawsze okazywał w sobie zdat-
ności do podobnej skromności.

Posłuchaj teraz Generale utowicka nieznanego, ale ko-
chającego prawdę: tyle przynajmniej z tego odniosę korzyści
że najpierwszą powiem ci prawdę. Doład ledwie śmiało posre-
pować sobie do ucha niektóre jej słowa. Uważaj twej uwagi, ta
godnemu głosowi utowicka tym mniej podeyranego, że niezłym
więcej nie jest, iak tylko prostym widzem na tej swiata scenie, na
której Ty z szeregiem i smiatosią grasz rolę swoją. Umiesz walczyc
y zwyciężać, umiesz pięknie pisać i potkoić zawierac. Lata ci,
hopa zdumiewa się nad Tobą i lęka się Ciebie. Sudy wznoszą do cie-
bie ręce a Krolowie kłęczą unog twoich. Nigdy more żaden utowiek
nie miał tyle mocy do zrobienia many dobrze ile Ty miałeś jej. Nigdy
spodobniejsza pora nieukarata się tak przychilną, i tak potężną do
wykonania wielkich zamiarów. Bonaparte: umiałeś znicy korup-
tar? Takich skutki wyniknęły z twoich zwycięstw? Przy pomocy rozumu
rozbiwamy razem twoje sprawy publicane. Uczyńżeś i czyniszże to
wszystko, co prawdziwie utowiek wielki mogł i powinien był uczynić?
Iakż dzielnymi środkami iakież anamichite usługi oddates rodzajowi
tudżkiemu i narodowi, którego jesteś ramieniem? Z niezmiernych
Materjatow, które do budowania, przed trzym szczęśliwym krótkim
geniusem, iakież monument wzniośteś sobie lub iaki wzniesi ra-
myślasz? Ja niewidze iusze tylko samą podstawę do twojego imienia.
Woysko twoje staie ubram Turynu (K.) Dwudziestu pięciu Staranow twoich
było dosyć do wzięcia tej stolicy drżącej na twe obliżenie. Ten Krol Sardyn-
ski godował się do przyjdicia ciebie iako nowego Attyli i iako nar-
zędzia zemsty znieba na ukoronowanych przestępcow zstanoego.

2

Niewypadło gardzić Turynem. I takichże względów niechasz, ratując tego pierwszego i najgłówniejszego włościwość mięysca? Odpowiadz nieodpowiadasz, bo wiele włościwnicy i wiele politycy niezdają rachunku z cynow swoich. Na ich słowo trzeba im wierzyć i dorwalać aby wszyscy z zaufaniem robili. O Kochana Ojczyzno! przy takich prawdach za lat pięćdziesiąt coż się stanie z Tobą? Bonaparte to wiadomo! On tylko jeden czyta w kartach przyszłości on ją gęsi.

Twoja armia posunęta się pod mury rzymu (2) Cezarsz do niego wnieśli nieracysz, Alexander w Trygii odwiedził grob Schillea i skropił go swemi łzami. Popioły Dnatusa były godne podobnego hołdu do Bonaparty, który w Kapitolium lednym słowem w proch był obrócił starożytną Teskrawę, jeden z najgorszych despotyzmow. Kilka milionow rzymskich talarow kładą tam, twojej wyprawie. Bonaparte wydać wojnę niemyim posagom, godzi się z rywemi powawarami, i listownie catuje zsunieniem sandaty zgrzybiatego wieszecka. Za zblizeniem się wodza wojska. (3) wielkiego Narodu odwarci Franc. tyweranie: iuz wielu (4) Diemnych pomiędzy wami wnieście głos rzymskiej wolności. Oddacie ją reszcie raz na potym. Wielki Generat ma inne zamysły. Powie Kto iż, w tedy ocholiznosu przemianst, oraczenie armii swej nad własną stawa. To wybiegłe usprawiedliwienie niestory Bonaparte, more on być tylko w ustach ^{starych} politycznych officerow.

(5) Co się tyży Neapola i Toskanii: na podobne zastęguiesz wyrenty (5.)
(6.) Armia francuzka zbliżyła się ku Wiedniowi; skrotawione usta cesarskiego szpony tamiz się. Dla czegoz ratrymuiesz się przy progu Domu Austryackiego? Cezarsz niewchodisz do samego gmachu jednortad, twa, abys w nim warunki do pokoju nakazał? Bonaparte miałby się umawiac z zaprzyjzonemi nieprzyjacielami francuzkiego Narodu? Drex od nas podobna myśli: - More niedowierzał swoim słom? More lekliwe instrukcyje więzaty mu ręce? Zwyciezca Wurmsera mógłteby zbledniec na widok Krey-Licia-Karola? Bonaparte widze że się usi, niechasz, na te zaruty, i zdajesz się mówić: „Niechay sobie gada: ią nieprzenikaia, oni głębokeci mojej polityki. „Generale! Twoja polityka, powinna być ta, abys radney niemiął. Morez się bearniey obejść. Zostaw te negdny, spręcny, przesadnemu pospulszku Krolow, i Statyow, ktoromi ty przez samo skimienie wladnocy morez. Jedna tylko pily.

tyka szczególnie godna tego Narodu, ktoremu ty tuysz, iest ta aby
wszystkie inne Narody tak byly jak on, wolnemi. Dounaparte tworia
stawa iest Dyktatura. Nales i mozesz ieszcze byc Dyktatorem nie Kren-
cypospolitey francuskiej, ale wszystkich innych Europejskich Mo-
carstw. Sto tyzisy Republikanow francuskich, a na ich ciele Douna-
parte, mogą co^ś lepszego zrobic jak swiat zawoicowac; mogą mu na,
podtegorę przywoic mogą na grzech Dyspetyzmu prawa Gztownika
zatoryc = Nadono mtodemu Aleksandrowi by z gory Atlas Karat wykuc
swy posag, trzymajacy na loni jakies miasto. Kemu sz nam Dou-
naparte wtwoicy osbci niewystawiasz wzoru wynio steysego?
Jedną nogą slazę na Rzymie druga na Wiedniu, lewą rękę zatopie ok-
ratny rząd angelski, * a prawą wskresic r. s. szarpaną polskę. Co za
obraz! Tak iest w Wiedniu powinienes byc dac pokoy i wolnosć polnoicy
a w Rzymie a w Rzymie powinienes byc dac pokoy i wolnosć poludniowi.
Wzywasz Wlochy do niepodtegorę: na twoy glos budzą się one ze smu-
desięciu wiekow. Niestety: wyszły się ozafity dla usisnienia samey tylko
mary? Niepiszcie się ludy wlochie zoptozieniem Dounaparty za waszego
wytwawicela. Patrzcie jak odwas cofa swe awziockie ramie? Frymarcy
wami nienia was jak bydło. Ich prawda i wieka prawda. Dyb Kaszy,
w ktorej się on wychowal(?) i tui w kardym wiersu iego inkaktatow; ka-
chowat nawet poważę z niego obyczaje w przepychu, ktory mu wszędzie to,
waruszy.

Dzierdraigę do Nastad wialkim Stanie zostawiasz Wlochy? Doregnania
aniemi są grozka podobne. Nowie tu nam, ze konieurnosć wymagata tego
kroka, bo owe narody niesą ieszcze wartę tego pieknego daru, ktory im
na ostrzu twego miecza podates. Dzwolmy - Ale ja myśle, ze wiedziates
o tym wszystkim przychodząc do nich, a zatum wynio stes i ty lko na szay
wolnosci, dla tego aby ci zature wlasne szredle stuzyc mogły. Tak Herkules
podniosł na powietrze Anteusza (8) si smął go i udalil; lez na owas
wsieckosć byla na Herkulesa na padła.

Dounaparte. albo niepowiniemes, byc zaczynac dzieta politycznego
dzierdzenia Wlochow, albo powinienes byc szonczyc swoje dzieta. Porucic go

* 18,000,000 Indyanow melodycznie zabitych w Indjach wschodnich wota
o pomste, i czeka aby Europa wydata wyztek na ten barbarzyński
Narod, ktorony znieurutzek kupcow, ktorych paszka iest tui Iawa ja,
mes. Wendelbin o Nanke Angli.

zas przy rusie pierwiastkowym nieprzystoi tobie, a tym bardziej wielkie
mu Narkodowi, którego Ty imierliem iuż więcej mowić nieracysz.

Ja pominać nie nato, iż nie jesteś tylko wyszkolonym Agentem Narkodu
francuzkiego? Szanuj więcej tych, którzy podali ci sposoby do rozwinięcia
talentów twych. Niebierz samego siebie za osobną potęgę i nienaduruj w
twoj przywagi na penienie między niewolą i niepodległością chwilejących
się wtochow. Miałoby to być, idem, którym zastawites? Niemożna mieć
o Tobie tego podejrzenia, abys się na to mógł odwarzyć. Ale pamiętaj że stawa
twoja opowia za los Wtochow. Nędznym byłby rozbojnikom ładowym zwany
będziesz, jeżeli lud wtocki zamiast stania się wolnym i onolnym przenieście
wzry tyranów nad wolność ofiarowaną z rąk twóich. Niemysł, że Lisalpinom
dosyć uczyntes, kiedyś im zostawit 25 tysięcy bagnatów. Jeseliś im niedat
ducha publicznego niezastragujesz na ich wdzięczność. Faktadac budowę jest
razem bohatera, burzyć ją jest rzeczą rozbojnika.

Bounaparte młodym jesteś, a stawa twoja daje ci iuż cien rozstrzygły.
Wzbiłes się wysocho nad mnóstwo ludzi wstawionych, lecz jest im iuż choc
nierobiący tyle szonera na świecie, do twóic, o którym twa stawa zapomi,
nać niepowinna była. Nieporożales się na umyśle Kościuszki. Do coż on się
Lusiera na morza? Cożmu niezaobowiesz go dla Dolski? Niektóry przywzry
wojny i niezażęć jego towarzysze przez ciebie opużonem i zostali w twóicy
Dyplomacyi kiedyśich po przyjeździe w twoim przyjeździe oborei? Jeszob
nar choc się ostonicznie plaszerem głośniej polityki. H i d u zawsze ponownie
imieniem wszytkich przyjaciół Pracy i Porozum; że nie nieznaocy
dyplomacyina polityka obok sprawiedliwosci geniusu i rzucizna!
Nie Bounaparte, ieszere ty niejestes wielkim etowickiem, niejestes
ieszere Bohaterem. Masz geniusz, masz talenta wojskowe, iesztes
szereśliwy i przytym iesztes naggiermym Generatem zostajacy pod
rozkazami.... Ale niedokoncz.

Jako Bounaparte mógł byt nadać niepodległość ludom nad Tybrom,
Dunaiom i Wislo osiadłym Bounaparte byt orstem (Generale i uszak
nim zwac się labisz i sam otym powszachności uprzedites) Orstem
który jednym oka szutem mógł byt zaproszyc królikow Europy a on
dozwala polityce Austriackiej, że go w swym lozie wstremnie (9)
Aniż się do zgod awiarotomnemi dworami zdradza, (niejest to za mocny
wyrax) zdradza sprawę wielkiego Narodu, uktorego zupełne ma szanfanie;
zdradza prawa Narodow wtockich dla przypodobanie się mniemanemu
rymskiemu Królowi, i potworidza spokójnym warunkiem podaiat nie..
szereśliwy Dolski. Pod swoją kromką ma 10 tysięcy francuzów ieszere szupierac

* Kosiński pod ow czas popłynął do Ameryki

chciwych, a nie przychodzi mu na myśl więc się za słaby naród, któremu Ojczyznę
nie wydarło. Zgodni najszlachetniejsi i szlachetniejsi nadacie sankcję swym występniym
milszemu i piersza wniepamięć najwyżej oburzający postępki, i takiego
nigdy i szlachetnie popełnić nieśmiało. Latryoci polscy. Irlandczykowie. Szkotowie
Anglicy, Latryoci polscy od Aenu, następcy dawnych Drekow, wszystkie Narody
wlepiły w niego swe, pragnące wroćki; nieporozumiają mu nie więcej tylko wy-
dać hasło, a cała Europa na widok jego troy-kolorowy kokardę wmasie
powstaje. Ser celowicki w wszystkich narodach, młody bohater utrzymujący mi-
łoty ludzi wroczeniu spoczywa w Montebello zamyka się w udywie i
tym trudni się orielnym wariem. Nat. polityczney, a w oczach armii Repub.
likanckiej wzdychającej do nowych lawrow, na bankiecie trzęsącym Satra,
pow zbytkiem, wypija pierwsze winy za zdrowie Cesarsa.

Nemiasz co pisać do Dyrektoryatu dla nadania większej wagi obywatelnemu am-
nizacji się tworzącemu od nowych honorów: Czas jest, abym odponiał na ustronie; o
iaki wysocho byłoby zaletą dla ciebie donieść Napoleonowi w Saryza: Dzieki nierwy-
czonym żołnierzom wielkiego ludu! Wolność more teraz do sprawić pod-
ręczymu do Wiednia i radnego na drodze niedybie niewolnika. Ten mieście
ordsu który w Aastadt nadaremnie straci, wole raczy obrocić na ukaranie Mi-
nisterium Angielskiego (10) potym wyrusze z wojskiem ku polsce, i dojad poprosi:
mij kosciuszko. Niełatwiej jest pisać piskine do Palatow listy (11) nizeli plan wielki:
utorze latwiej jest przywdziwać na siebie przyjemne błędnych rycerzow postacie
nizeli state utrzymać charakter wielkiego Cetonika.

Bonaparte: i szlachetnie jest czas. Do ukarania Pitta i rozdarcia nawalney Dun-
kana korony wniósł do Saryza i zapalogniem twego geniusza Dyrektoryat i obie Rady
Przemow doniech z powagą, iakią nadnie sprawiedliwość a nie z powagą przez wy-
stua uzyroną, a Nardo który nam swe prawa a mnie swy orecz poroioryt, niemo-
se chceć pokoiu z Despotami i zaborcami. Wymagacie do Anglii aby oddata Batawom
iub Kantory, zadacie także od Krola Pruskiego do Austrii i Moskwy powrozenia Lom-
Dolskiej wydarney iug niezreśliwym miernianom. Jeżeli tego odmowią, Narod wid-
ki atezar wolny, niechodzie głuchim na głos Dolskowi, i rownie ich wytłucha, iaki wy-
Tuchbat zostając pod botem udon. wladctwa powstałych przeciw Anglii Amory Kantory,
Bonaparte: nuodwaeze się pod obro natakone myśli i postępkii. Byłoby to wys-
tawie na satych twy uborony poradek. Zreztając na azeri swej chwaty mniema se
res dosyc uczynit, poniewoz saba wiele osób rac mites. Jedzby tak było, więc ius wypadł.
wyrok na ciebie. Będziesz bohaterem dnia udnego, a mozesz mieć prawo do zer-
tania wielkin wryzskich wiekow Cetonikiem. Oddioroz, w darze drogie spady
ktore między wrogskowych wzdacz, lez niepodzielisz się nies miernelnozia wiekch
ludzi, bytyby mogły sara się dla ciebie pozyciecznym uytaniem. Nubdzie tu od niezry
prey pomniec. Mebodzi tu od niezry przypomniec. Tobie iden rys z Historiji gętkiej.
Ty który lubisz Freya; ty który raz z Despatem twym witałym piorem narodził się Nati-
napowiatos zapomniay ulon moment o Ulisepie i jego chytryj setuce, a Tuchbay co ci powiem

o prawey enoie Sitakusa (11) ze wszystkich tabie niezareczonych pochwat naycel-
 nieysza bytaby more, mniemac cie zdolnym do okazania sie przy podaney proze dru-
 gim Sitakusem nad ktorego grobem w Mitylenie w rok miewano mowe najeo pochwate
 Oto jest utomek ziedney mowy przez Stalania poswieconey pamiatce tego wielkiego
 Cztowicka w rocznicie smierci jego

„Obywatele! zdumiewamy sie ze dzeniem patrzac na wladze iednego cztowic-
 „ka nad cetym ludem miano. Sedbos znie stawa swia bylo tupom garstki stych oby-
 „watelom ktory dla tego wnetrnoSci ogaryny szarpali, by sie sami niemi pasli.”
 „Sitakus stolie im w brew i oswoleza bray z podwar przez nasza niekciem nosti
 „bez karnie cierpianych. Widzielismy go do zostania na naszym cele; odpowidziat
 „nam: Obywatele bardzo iest trudne byc stugo na urzedzie i byc racem podsierum
 „w cztowickiem. Nadaromnie chielismy go naklonic, aby przyiat z cypetyym pra-
 „wem wta snosci ty siag margow ziemi, wdowied naszey ku niemu wdziaczosci;
 „niemiaro zastug iego. To iest nadmiar potrzeb moich odpowidziat nam. Ja
 „niepotrzebuie tak wiele, i nieprzyimę iak tylko tyle ziemi, ile nadnia dzyrd
 „zrefsi moey reuony przylei.” Oto masz, w tym dzyrdzie pamiatkie u,
 „miarkowania wielkiego Cztowicka.

„Naybogatey z krolow ziem stich kreus zaszyta Sitakusowi amaczna sume,
 „pieniędzy przypominacie sobie iakha byta odpowiedz tego mowca. Niestety! moey
 „brat bez dziełnie zmarly nadto mie bogaut. Mam wiecey nad chey moie.

„Kierstopis Alceusz znie warat Muay, obracaiqc ie na spiewacelki brydkiey
 „potwary, ktorey Sitakus szeregulnym byl przedmiotem. Wstyszy domagali smy
 „zakharania Alceusza. Mierzkancy Sedbos: rzekt na ten czas Sitakus: Loziski
 „saty ryzorne cztowicka, ktory w bitwie za Oyceyzne bron z rafi swoich wistha aby z
 „plaw cym przedy uiekt, niemoga mie ani dosiagnoni, ani ranic. Obywatele!
 „rzekt daley mowca po chwili odpocynku i milerenia: zalknemmy Lochwate
 „Sitakusa cypataniem niektoruyh iego w nadze rze sztoronych naszym, a
 „ktore z woli ludu na iego grobowcu sa wyryte. Dobrym prawem peparty ong
 „stawe Sitakusa i wyrobity mu mieysce miedzy sudmiu greckiemu Madrcami. Cypatay my,
 „tby poznac zgruntu cztowicka day mu wladze zrawdime ewyieztwa wygry-
 „wacia sie bez krwi przelenu, lltiego ludu iest prawdzina rzecz pospolita, ktory
 „wyniostem przewodzie nad soba niedorzata dla dieci zorge dla narodu zrawa
 „potrzeba, Kaputany ed Kogot, kiedy treba sie zenic? odpowidziat: Nie w ten czas
 „kiedy sa trafki iakha bogata kobieta. (12.)

„Dounaparte! iest w tobie cos z tego mowca; piszesz i mowisz czasem podob-
 „nie iak on. Sed zostaiqay w ustugach swey zrewy pospolitey Sitakus, nie pier-
 „et tak iak ty Despoton quatelcielow praw Cztowicka niekupawat od nich
 „pokoiu zotrata praw krajow wolnych, byly zapewnie odmowit talentow
 „i rad swoich ludowi Sedbiy. Kiemu, gdyby albo on, albo rzed iego byl od nie-
 „go wymagal robienia porystecznych a niestasznych traktoy. Wiery swym
 „obowiazkom Sitakus niebylby prymowit do mieszkancow zrewy ielkuzkie
 „wasze kazdany, dla przystuzenia sie im potym wiekszym taneczow ciezarom.

Stakus nie zdobywał się na to aby był jednak przytym niedocieronym Ciotnik.
W wcale przeciur ihytrestuurnemu nie przyjacielowi, podobnym gromit
go ozezem był iednak przytym wielkym i sprawiedliwym. Stakus zakładał
swoy Honor, swoy stawę, nawet był sway iaty na tym aby słabym Narodem przeciur
na parsi wielkich moczarstw za obrona, staryt tarazę. Ten wielki Ciotnik który boz
wątpienia rotnie iak ty umiał przystosic' badac, niezuchwałit się na powrócenie
do reprezentator całego ludu stotk podobnych: To wam ustanowic' utadze, prawdaw.
ca. Bóg ktorogo ty zdaiasz się nadeu wszystkich przekladac Bóg sweregolna Istnoic'
ktory Despotyzem mogt by byc porwolonym, ten Bóg w swyeh swiętych spargę.
Tach nie mowi iednym imieniem stora tego są. Stworzony ciotnika, sposob
mowienia przyjety d Krolaw do stylu ich ukarom nienaleyicie prawami
nazywanych. Chyiaz iestes bogiem bozow nie przystoi tobie udawac samowladz
ie wrgędem iatych Narodow, bo iezeli porwalisz sobie tego stylu we Wtoszech
mowiac do Dyrektoryatu Cisalpinskiego, niewidze cohy cie nie zrazdem wstrzy-
mac mogto od uzycia podobnego stylu w przemowieniu do Dyrektoryatu fran-
cuskiego. Niewidze nic, cohy mie zapowinialo, abys spochoiow patacu Luxemburskie-
go, lub z Kadkowiek niepowtorujt kiedy do ludu francuskiego: ustanowic' wam
utadze prawodawca i wykonawca. Niewidze cohy mogto wstrzymac Generata
przed zdrowiem. Niech uje niez. pospolite francuska. Apelniazęcego zdrowie
tego Cesarzkiej mości, od przysia do patacu narodowego, aby tam powiadzial. Dam
wam krota moicy roboty, albo dreyzie. Niepostawnoic' was za będzie ukarana. —
Nietrzeba cie uprzędzac awiadomieniem, ze Narod wielki nie lubi znosic' takiej
mowy nawet wustach Boga uwieztyw.
Dowiedz more: ze Dzeu pospolite Wtoskie są bardzo dalekiemi od tey wyso-
kosi do ktorey se uwzwales, i zetał a nie inaczej trzeba mowic do ludzi, niezratych
na powaby wolnosia. Nie Bohaterze wtoski. Na glarz gorazc kucem, kaze psom tan-
cyc i sturyc. Saz ludzie nawet wnikremnieni iniego wymagaja, radzenia, i
dby się oni odrodzili, nietrzeba ich podlic. Bonaparte i nierapominay o tym
ze zawsze ciotnikiem: powtarzano to uwiezylom Dzymskim, ukaruię im
buz ze stota znak niestatey fortuny.
Geniusz i zwycięstwo niedaia prawa do czynienia i mowienia bezkarnie
po despotyznemu. Republikanie francuzcy słuchaja zniechęcia tnych dworankich
wyrzow, wyrywanych do Oratorow, Dapiersa i Cesarea patrzę z Wstętem petnym
wrgardy na to se trzymasz hydny probknt Kromwela. lub Ludwika XIV duiaz
d powidz Narodom niedzielicyt zrazem a nami naszego do wolnosci zapata
more dla tego tytko zes ig im ofiarowat przybrana w Traty niewoli. Wnecy
samey Generale musze się ciebie upytac, iak mowisz do swoych sturaczy
kiedy tak mowites do Narodow Wtoskich? Se wyracy ktorych uwzwasz, duiz nas
tym wieczy ze wlasnie od ciebi pochodzą. Byli i przed toba bohaterowie iednak
zadom z prawdziwie wielkich ludzi znanych nam Historyi niemiatowey nadetey przysady
ktora iak na niedrozsie wielkim dziełom towarzyscy. Skromnosci i prostota są
najlepsza ichą prawdziwey wielkosi. Droc' tego owe crescendo Despotyzmu

5
i zuchwatości w tobie postrzeżone, tworzy dobrych Patriotów, i czyż cię nie podepranym
utych który ci dali przekonanie tak wstawione twemi dżestami. Łętnie oddałem
sprawiedliwości i oswiadczy namie podziękowanie temu, który nas drogą tryumfów
do pokoju prowadzi. Ale wiedz! że okupilibyśmy bardzo drogo i twoje tryumfy i
nawet sam pokój, gdyby nam przyszło, dostać się pod iarczmo twojej dumy, all pod
zelarne berło tyranii, która u ciebie schronienie dla tego znalazła, aby potem na
wobnych uspiomych tym chitrey napadę mogła. Dopuszczono ci tylko w kładac
iarczma natych, którzy byli przesładowcami wolności, zalecono ci zgnębie wszyst-
kie mocarstwa niecierawiającej na prey reury pospolitey. Twoje pomysłności
preesty nasze nadzieje, kierowales umiejętnie tobie oddanemi narzędziami. Je-
żeli następnym wyszkom takiego iak ty trzeba byt Senerata, potrzeba też tobie byt
takich iak nasi zohierrom. A tak wyszko jest wet nawet. Serz nietrzeba nigdy
zapominac, że wszechmocność geniuszu ma swoje granice, a temi są prawa sprawiedli-
wości - Poręczenia oycowskie przez ciebie twóim urkom Rzeczypospolitem w takim
zostawione są przykłaone i maare. Od ichdraiag zaleceax im Religia naseych
oycow i dawne szlachectwo. Spodzieway się, dnich podziękowania za twóia pamięć
bez który wysmieniac mogli by się byty obyćc. Wszelako zastanawia w wszystkich ia-
kis osobliwsey wybor sprzeurności w twóim postępowaniu. Najprzed rewolucy-
onaiesz, wtochy wyrwanasz po cześci, Despotyzm Janatyem, bez prawne przy-
wilecie, a potem zaleceasz spokoyność wotroponości i kazeasz czeć stanne wspomie-
nych wrogow & których wyległy się w wszystkie wdrazim ludzkiego nieszczesnia.
Rzeczy Proteusz! we wszystkie postacie przybierasz się z rownym powódze-
niem. Na przemiany to wojownik, to prawodawca, warysz w swey recy iak Ho-
merowy Jonisz, przernaczenie Europy na złotym laniuchu zawieszone.
Dawnie wiec, iak ty roztropni będziemy oczekiwac lat pięćdziesiąt od
ciebie & przereuciem zatoronych do wydolania na ciebie wyroku. Za lat pięćdzie-
siąt zostaniesz, albo bardzo wielkim albo bardzo matym cztowikiem.
Wgapdz Dounaparte niekhuemną próznością wiemy twemu w stawionemu Imie-
niowi, prajim z dobrej strony to sprostawanie Imienioni prajim z dobrej strony
to sprostawanie twey stawy i skroimy rzez cato.
Lraudzimie oswiecone umysły niemogły dotąd w tobie dostrec, iak tylko, naj-
grecznieyszego cztowika & wszystkich tego cześnych chciwych stawy ludzi. Tereli
masz nienaganna w twym wieku chawość uchożenia się wielkiego cztowika
zostanac nim cztowic, lez pod takimi warunkami: - Daj wielkiemu ludu,
wi, który cie zaszczyca swym wysokim zaufaniem, razem & pokojem obycaie
i ducha publicznego. Do trzebaie ongo więcej nizeli nowych Departamentow
na miejscu ciesznych wyrazow, wysztych już smody, nieuprowadzay nabra-
mialey przesady i tonow Despotow. Dada otwartym i retelnym podobnie iak
ten lud, który cie prajspodobit sobie. Niechay polay i wmonetonię odzyskaj,
swoią niepodległość, i swoią cyeryncę; a prajnamniejey pozwol narzekac i upo-
minac się o swie tym, których prawa twa głołka polityka tyranii poswieca rauja.

Nierawieray tak przedk6 pokoj6 i ziegami i Mornowladzcami, ani wydaway wojny mysleni6 i Drukarniom.

Ofiarowac tydziec czerwonych zlotych za najlepsze lexma na pochwat6 zmartego Senatora Florbe i6t bardzo pieknie; ale bylo by i6 szcze piekniey, gdy bys wyznaczyt drugi tydziec czerwonych zlotych za napisanie nagany twego publicznego i prywatnego postępowania.

Nad to wszystko mam ci i6 szcze w6r lepszego przetoryc. — Ogłoszona ci6 Bounapartem w6t6kim. More zasturyles na to narwi6tk6. Ale ia mam w6r podchlebniejszego do zai6cia calkiem wiek6y duszy. Imierzytem i6z tw6i6 i anayduic6 stosunek mi6dzy ni6 i wyszkosia, tego ogromnego planu, kt6ry tobi6 mam u6harac. Henryk IV. kr6l, kt6ry w6t6 Francuzom mi6si6 do Despotyzmu, ut6rzyt byt projekt do zrobienia z cal6y Europy jedney Monarchii. — Bounapart6: w6zbij si6 wyzey nad zamys6t Henryka z zro6niecia zia6d zastadki do Paryza, i zosta6 tam z6t6ryc6tem Dzeceypospolitey powstaniey i sprzymierzony. B6d6z Amfiktionem naszego wieku, y tym ty6tk6 sposobem naleza6 toby zakonczy6 wiek6 Dewolucya.

Gdy ten list, to szcze t6lmaxen6c6. T6jney opinii wszystkich prawdziwych Republikanow do stania si6 wr6c6 tur6, podchlebiam sobie, ze niezaniedba6z z rad6 wni6m z6w6ntych korzystac. Przytasz, ze ten co to pisat k6cha prawd6. Jeseli i6t inak6y, wiesz, nie i6z przygotowany i6stom do wszystkich wypadkow. — O boday6ym si6 zawi6d6t w moich przeci6ciach. niech si6 stanie co chce, ia powiedzi6tom ci6 prawd6 stwarac, i wypetritom t6i6z powinno6c6; ty ten6z swoi6z wypelniaj, a nade wszystko nieprzyw6d6z nam na pamie6c twego w6p6t6ziomka Laolego.

Primarie roku VI. dawnego stylu w listopadzie Roku 1797.

(1.) Kiedy kr6l Sardynski stabe ty6tk6 braymatswey korony, oblamki, w6tedy zawarto z nim pok6y. Przez k6lki przy Vicoi Mondowi armia i6go prawie ze wszystkiey byta zniszczona, Austriacy pod dow6dztwem Beaulieu, a6 ku po zap6dzeniu, wszystkie wonwozy i twierdze przyst6pu do Turynu bronique byty w r6k6ch Bounaparty; od polnoy Armia Alpon zagrazata upok6ronemu Saru, bi6 za nastaniem ciepta w Maiu i utorowaniem drogi przy Fenestrelle i Novoles6 trzydni ty6tk6 marszu do Turynu miata. Procz tego wielka ci66c6 N6t6a a na i6y cele lud Turynski wznie6cony, ci6zarem pod6tk6wi i wojny, a od trzech lat przez Emisaryuszow francuzkich i w6t6skich Demokratow pobudzony, czeka6 ty6tk6 na zb6zienie si6 Francuzow ku N6lycy, dla zrobienia powstachney w Kraiu Dewolucyi. Posrod tych okolicznosci i korzysci nie radz6cych pok6iu dnia 28 kwietnia 1796 przystat Bounapart6 na zawieszeniu Broni pod warunkiem zai6cia trzech fortec, kt6re przy powstaniu, w Kraiu mimo tego musia6tyby mu wpa66 wr6c6, a w krotce potym dnia 15 Maia pozwoli6 mu Dyrekt6r wyat podpisa6 pok6y z kr6lem Sardynskim za oddanie Sabaudyi, Nizry, Tonda, Boglio i niekt6rych wierzcho6tkow gor Alpon, kt6ra to ci66c6 Kraiu, cho6 maig6ca do pol miliona ludu tak przez swe nieobrotne pol6zenie, i6k i przez swe ub6stwo, kan6t6w Piemontkiemu, bardziej

6.
wielką, nietylko przyteczną, była. Dowodem Dyktoryat, albo Bouna parte, darował. Korona
Krolowi Sardynskiemu, kiedy przy końcu Lipca 1797. wchodni Diemont, i części tegoż w Kraju
Medyolańskim, przykładem swych sąsiadów, i przytomności garnizonów francuskich
w Alessandryi i Tortonie zagrzane same rewolucją w siebie robić chciały. Dyktoryat Gial-
pinthi, i Generatowi Francuzcy w Medyolanie, zadali iak najszczerzej korzystania, z tej
spodobnej pory, aby dawne dziedzictwo domu F. Jozefa do iednego Kraju, przyłączono
i wrzeczy samey takto bytoby to do skutku przyszło, nawet bez pomocy wojska francuskiego
przez samo dodanie broni, i amunicyi zniechęconemu Ludowi Diemontu. Lecz gdy za wy-
raznym Bounaparty rozkazem, ani ieden funt prochu, z Medyolanu Diemontyjskim wyda-
nym być niemógł, garnizony francuskie, który przydy w wszystkich sposobow użynały do
podurzenia zniechęcenia, i wiania wumysłu małym Demokratycznym, razem zwa-
dzenia pomocy ze strony Krótkiej francuskiej, musiły potem przyistotnym wy-
buchnieniu ognia rewolucyjnego, patrzeć się, na rozstrzeliwaniu swych zdemokratyzo-
wanych bezbronných uczniów, nieśmiejąc najmniejszego przynieść im ratunku.
Wszystkie prawie gazety wystawiały na ten czas to powstanie, iako dzieło małej liczby
ambitnych burzycielow spokojności. Takiego rodzaju były pobudki naczelników
niemożna o tym z pewnością sądzić. (choć iak sami tryso kraj Turynscy najgotowniej-
szemu dowodcy Scharroni Boyer ani wielkiego charakteru, ani iego miłości ocyerzany
niezaprzeczają) sądzić ale że ich partya niebyła małą iowsem składata się z wielkiej części
miejskich i wiejskich mieszkańców zupełnie do rewolucyi przygotowanych, na któ-
rych czele byli Patryoci Duchowni, zapewnia nam o tym wielu ożywistych świadków.
Między innymi ieden swiatty Lisarz Niemiecki mówi: „Kreśdram przez Diemont
„w ten sam czas, kiedy Scharrxa Boyer miano trać. Niemożna sobie wyobrazić iak cały
„kraj Krola Sardynskiego przeciw iego despotyzmowi był zagniewanym. Dowo-
„dźcie grobowey ogrodzony żołnierzow bagnetaami, dawato się iednak, czasem sły-
„szec szemranie ludu. Staratem się często sam na sam z roznemi rozmawiac
„a wtedy Kardz Koleia ieden po drugim narzekat na Krola i na Bouna parte,
„nawet francuskey Officyrowi płakali i żgarzali ze złości, kiedy słych wy-
„padkach była mowa przyczym Bounaparty nieoszczędzano. Wszyscy pytali się
„co znaczy to taśkawe obęście się z Krolem Sardynskim, który po Krolowey Nę-
„polidan'skiej najwiękzą ma złość w sercu swoim przeciw rzeczy pospolitey francuskiej?
„Smiano się też z artykułu przymiorxa 5 kwietnia 1797 w którym Krol Sardynski Gene-
ralowi Bounaparte 9000 wojska posilkowego przeciw Cesarzowi dla zaderpiczenia repty
swych krajow przyrzeka *

(2) Je wseyłkich zawartych pokoiow najwięcej zadrzewia pokoy z Stolicą Apostoľką
Bounaparte stojąc z wojskiem francuskim w Jogleno po odbyciu tylko pięciu mor-
now do Rzymu, byłby panowaniem Papier'skie zniszczył. Już wseyłcy wtadey duchow-
ney Diastunowie myśleli nie o iey utrzymaniu, ale o ratowaniu swych wtaśnych
małżkon i oschowaniu podeyżanych bogactw. Już rywsza część ludu spiewata
* z Dzieła Fragmenta o Wtorech.

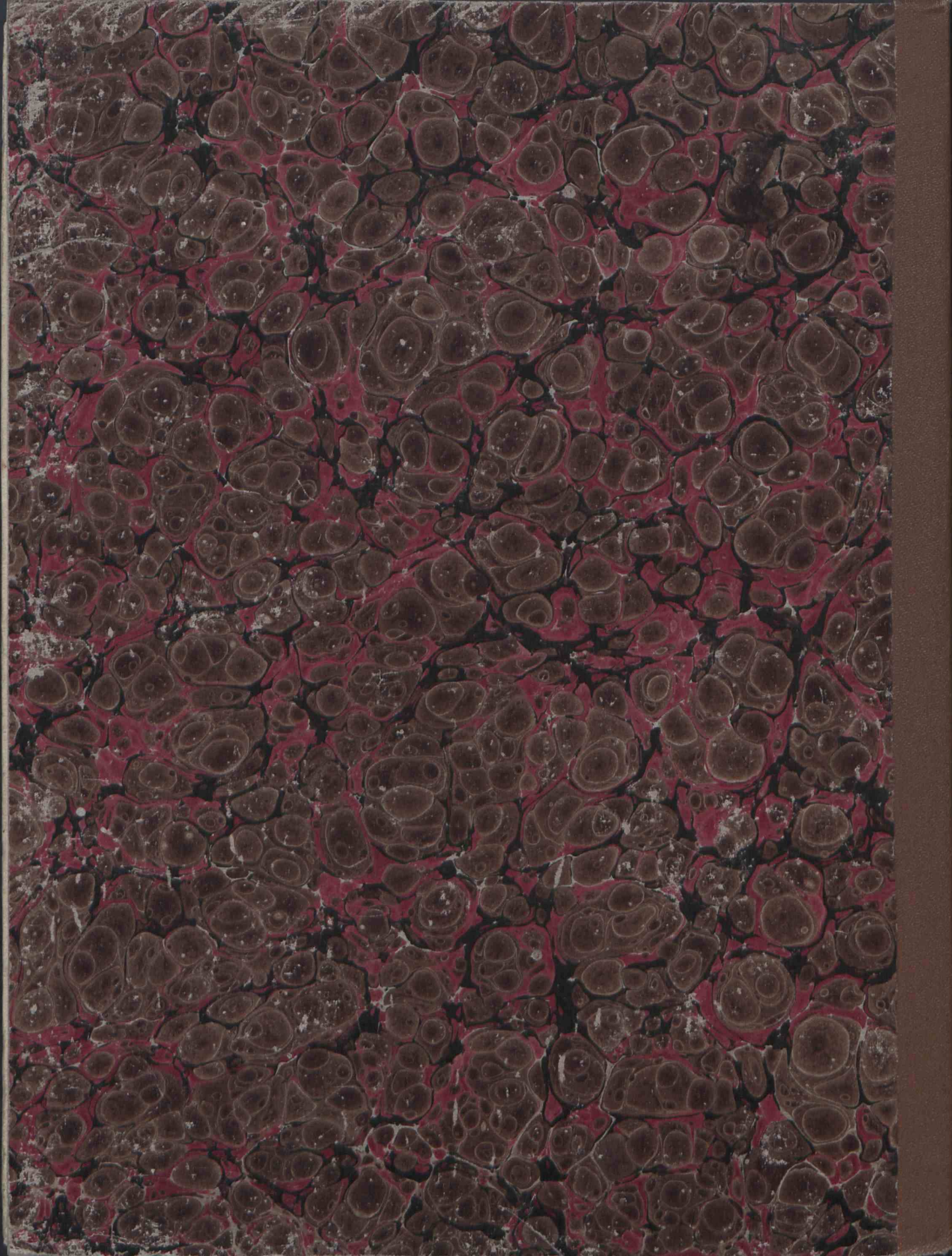
na ulicach: Adio Santissimo padre, addio Santissimo nipote, czego umięzca Stan tena,
niecsey z przysiętym porównywac wygladate z upragnieniem Bohatera francuzkiego
resata zas widząc, ze i sity widom stętwialy, z skruszczonym sercem odata sie losowi. W tym
nagle rochodzi się wiadomość o zawartym pokoju; pokoju, w którym Bonaparte podług
zdania Republikanow, wszystkie swe obwieszczone plany, polityczny Interes swego
Narodu, swą stawę, Zatoryciela wloskiej wolnosci, tudzież sprawę rozumu, i rozumu
ludzkiego za 25. milionow liwrow przedat. * Ten pokój był przyzitym z powratak.
na niecheją. Takęya Albaniego patrzyta z przykrosią na utracie trzech legaciow
i Sumy 25 milionow. Patryoci smukli się z upadku wray, których swoich nadziei. Sad drzat
przed dwiakiem uaskiem gorzącym mi wybieraniem do niego kosatow wojennych
a werysko francuzkie, ktoromu wódz do roku w swych odcenwach o Kapitalium
i ueniach Brutusa prawit zgorzzone powracato z zalem, ze mu tych nizknych
rzeczy niepokazano. Zapozno inż jest rozbierac ten pokój, który los reymu na rok
tylko czasu odlozyt. Jednak Europa data wdedy sprawiedliwe zdanie o traktacie Tolon,
tynskim, ze on wcale nierogadzat się z geniuszem i stawą Bonaparty. Mta dyploma.
tyczna przykrywa podudki tego traktatu bo obawa dywersyi ze strony Armii Cesarzkiej
niemogta się do tego zadną miarą przyczynic. Dyrektoryat rozglosit potym ze wielkomysłności
i delikatności względem religijnych przesądow niektórych francuzow były do tego powo.
dem, a przyznac potrzeba ze wielkomysłność Dyrektoryatu względem wielu zwyczaj.
zonych panuzkych okazana podeyrzana być się dać, podeyrzana być się dać, co się
zastyczy owych przesądow, to te były tak w roku 1798 iak w roku 1799. i nalezatoby się
zdać ze Dyrektoryat tym mocniej powinien był być niemi zniewolonym do zupełnego
rozsypania w góry Arasznego Janatyjumu Kolosu, ktorogo podstawę umacniac niemore
być interessem Rady rozumnego.

- (3) Wielu swiatlych filozofow francuzkich uaynito z uwagę ze Narod francuzki zbył
wczesnie narwanym iest wielki. Jereli szeregulnema Catorwiekowi wia kim kraju za chłieta
ktore się przyczynily do szeregulności i Stawy Narodu nadaiemy narwiszko wielkiego
podobnie, ten tyłko narod zastugnie, na narwiszko wielkiego, który się dzielnie przytoryt
do szeregulności innych Narodow przez powsrahne rozszerzenie rzadu, Cnoty i Dorozumu.
- (4) Niemi Obywatel z Reymu max odważny, który przybrausy na siebie w roku 1317 dostoy nosi
Trybuna, zebrał woyska do 20,000 ludzi i z zamysłem przywrocenia dawnych Trymian, usławy
zarol, obalac panowanie Nocy. Wśród tych prac woich był zamordowany.
- (5) Traktat z Dworem Neapolitaniskim podobnie iak inne francuzkie traktaty, nalezy do me,
dziata zagadek dyplomatycznych. Od samego poczatkü wozny dwor ten okazywat, dawskie
nawizkora niestanowi przeciw Rzeczypospolitey francuzkiej. Nawet po 5. Czerwca 1796.
roku, gdy inż Bonaparte pozwolil mu na zdawieszeni Dworu, wydat się kiedy woyska Cesar.
skie na bregach rzeki Elsch znowu w gore brac się zdawaty, iak niewarowa, chęć miał
* z Dzieta Fragmenta o Włoszech Tom 2.

9
Do wniścia w związki z Arcażą pospolitą francuzką. Wszystkie posępkę Dworu Neapolitańskiego, go były na pignowane grubym Machiawelizmem, iednak potajit on u Dyrektoryata wyrobic sobie pokoy 10. Lardziernika tegoż samego Roku podpisany z lepszymi warunkami, iak winnych traktatach wszystkich mocarstw, z Koalicyi wysłtych, niewytaozaiac nawet Hispanię bez ustąpionia żadnego miejsca Choraz Stati degli Presidi na brzegach Toskanii z swemi wybornemi portami naykorystniejszą z siebie podawaty ofiarę, bez dania w swyraz wesatego harazu z dzieł kunsztów, Choraz Neapol; Ktoryi tak wiele pięknych rzeczy w swych skarbach maia. Zapomniano w tym traktacie o więzey iak 1,500, nieszcześliwych, Ktory czesią za rekrewiście usitowania w ratoroniu demokratycznych związków czesią za sam uien pdeyrzania, lubra mate w mowach nieostrozności, albo z Kraiu wygnanemi, albo w podziemnych więzieniach w Gasta St. Elmo i Agosta zamkniztemi. Byli. Nayprzykrywsza rzecz dla Neapolu była Kontrybucya tajemnym dodatkowym artykulem zawarowana, Ktoey illosc do Dworu tego tak sytuowney ukryta była, ze nawet zawnętrne ciato dyplomatyczne w Holicy nie o niey z pewnosią dowiedziec się niomogło. Ser iezeli dwie wypłaty Karła po 1, 250,000 Lirów w roku 1797 Komisarzom Armii francuzkiej w Wiedlach atowane za fundament wermiemy i podług do prawdy obliczając, tego się domysła przypuszciamy, ze w roku 1796 podobna jedra umma była iuz wyptaconą, a w roku 1798 iezese trzy takich wypłacen nastąpic miasto, więc ata illosc wynosila by 8,000,000 Lirów; summa ktora, w porownaniu z bogactwami Krolestwa Neapolu, i z tym co panstwo Koscielne; inne mniey enawaz Kraie zaptacty, bez idonego zezadyie się, Korańka Nie uden more rozsądny Solityk, zysiąy w dtegtych, Kraich zdumiewa się nad temi nadzwyczajnymi krawionami, tym czasem mozna te zezadki, rozmiarac w Swirno, gdzie naytakoiey jest dowiedziec się, o domach handlowych, przez Ktor Dwór Syusyjski w Wnesniu roku 1796 z boiarzi, aby po powstornym zamknieniu Mantuy, iaki oddiat armii francuzkiej pod Neapol nieprzyjig gnot zpiersnie 20000 Luidorów do Lanyra na reu swego dyplomatycznego Tajcendarza Kiecia Belmonte przestac rozkazat.

(6) Cesarz Kampaniow Jenerala Bonaparte mówi: ze 16 kwietnia armia francuzka w smutney była kolei, albo opuściwszy Wrelka z Włochami Komunikacyę na padnieniu naprzied na oboz pospolitego ruszenia Austryaków i Węgrów przed Wiedniem zutozony a potom przypuszczenia Kturmia do samego Wiednia, albo do przedsię wzięcia hamiełney i niebezpieczney retyrady przez Strasene wywoey ku Trente. Ser ten Autor wspomina o tym reb usade przed tym Krytycznym potozeniem Bonaparte szerezq miat chec do zawarcia pokoju z Austryją, chec przez niego okazana ruz Margrabiemu de Sallo w Klangenfurth 10 Serminat a powstornie oswiadczona w listie do Arcy Kiecia Karola 11 Serminat pisanym. — Lobowien Bonaparty nie bylo iak etym, iak potom w publicznosci w mowiono, i niemiat by byt więzey trudnotki do zawiezronia broni w Wiedniu iak w dołben sawsze wypadło pojeć zapiersza Koleia, Serzy byt stan Austrii, wszystkie okazywato w Holicy Cesarzkiej ze nieprzyjaciel nierawod, nie chwalił i; pokoiu wiocy zuktac bedzie, Wszystkie rzeczy Kosztowniejsze wymierono. Familia Cesarzka wyiechata do Czech Cesarz wodezwie swiecy do Wiedniaków wyprait sudrowa Holicy dla szukania promocyi Kanistwa swieciemu. Arcy Kieze Karol z resata woyska swego przyszedł, pod miasto zatoryt glowne kwatery na Widynie, a woysko Nanelo obozem pod Schönbrun. Nodana i mata licaba zehierza, ktora do atorech byjicy niedochodzita trwo, była mieszkancow. Sługano w prawdziu ze wszad, gdzie tylko bylo woysko, porozstate Karans tez spiedryc pod Wieden Regimentom w Arceży roztoronym, Ser wszystkie to potrzebawato, tyle czasu ze Francuzi przed zabiciem się, tabych szozatek

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.